

TRƯỜNG ĐẠI HỌC Y HÀ NỘI
BỘ MÔN PHẪU THUẬT TẠO HÌNH

Chủ biên: GS.TS. Trần Thiết Sơn

**GHÉP DA TRONG PHẪU THUẬT
TẠO HÌNH THẨM MỸ**

NHÀ XUẤT BẢN Y HỌC
HÀ NỘI - 2020

CÁC TÁC GIẢ

GS.TS. Trần Thiết Sơn	Trưởng Bộ môn Phẫu thuật Tạo hình, Trường Đại học Y Hà Nội.
PGS.TS. Nguyễn Bắc Hùng	Nguyên Trưởng Bộ môn Phẫu thuật Tạo hình Trường Đại học Y Hà Nội.
ThS. Nguyễn Vũ Hoàng	Nguyên Bác sĩ Nội trú Phẫu thuật Tạo hình, Trường Đại học Y Hà Nội. Khoa Phẫu thuật Tạo hình, Bệnh viện Đa khoa Xanh Pôn Hà Nội.
ThS. Nguyễn Đình Minh	Nguyên Bác sĩ Nội trú Phẫu thuật Tạo hình, Trường Đại học Y Hà Nội. Khoa Phẫu thuật Tạo hình, Bệnh viện Đa khoa Xanh Pôn Hà Nội.
ThS. Phạm Thị Việt Dung	Nguyên Bác sĩ Nội trú Phẫu thuật Tạo hình, Trường Đại học Y Hà Nội. Bộ môn Phẫu thuật Tạo hình, Trường Đại học Y Hà Nội.
ThS. Trần Bảo Khánh	Nguyên Bác sĩ Nội trú Phẫu thuật Tạo hình, Trường Đại học Y Hà Nội. Bộ môn Phẫu thuật Tạo hình, Trường Đại học Y Hà Nội.
ThS. Dương Mạnh Chiến	Nguyên Bác sĩ Nội trú Phẫu thuật Tạo hình, Trường Đại học Y Hà Nội. Bộ môn Phẫu thuật Tạo hình, Trường Đại học Y Hà Nội.

LỜI NÓI ĐẦU

Ghép da tự thân đã được người Ấn Độ áp dụng trong tạo hình mũi từ 1000 năm trước công nguyên. Nhưng trong một thời gian dài, kỹ thuật này không có chỗ đứng trong phẫu thuật tạo hình. Một phần sự thất bại triển miên trên lâm sàng làm nản chí các phẫu thuật viên, mặt khác những kiến thức cơ bản về ghép cơ quan chưa được hiểu biết tường tận. Đến cuối thế kỷ 19, kỹ thuật ghép da mỏng tự thân mới được phát minh. Từ đó đến nay, một loạt kỹ thuật ghép da tự thân được ứng dụng và trở thành thường quy trong Phẫu thuật Tạo hình. Có thể nói cho đến hiện nay, ghép da tự thân vẫn là một trong những công cụ quan trọng trong kho tàng kỹ thuật của các phẫu thuật viên Phẫu thuật Tạo hình. Rải rác trong một số sách giáo khoa của các chuyên ngành Ngoại tổng quát, Chấn thương Chính hình, Bỏng, Phẫu thuật Tạo hình... chúng ta có thể tìm thấy những bài giảng ngắn gọn về kỹ thuật ghép da tự thân. Những thông tin và kiến thức hiện có về ghép da chưa tương xứng với một kỹ thuật đầu tay của các Phẫu thuật viên. Từ yêu cầu thực tiễn của nhiều chuyên khoa khác nhau, từ nhu cầu cần có tài liệu tham khảo cho các bác sĩ thuộc chuyên ngành Phẫu thuật Tạo hình hiện nay, Bộ môn Phẫu thuật Tạo hình giới thiệu tập sách chuyên khảo về ghép da. Tập sách này là tài liệu học tập chính thức cho các bác sĩ sau đại học chuyên ngành Phẫu thuật Tạo hình.

Trong quá trình biên soạn sách, Ban Biên soạn cũng đã nhận được nhiều đóng góp quý báu từ các chuyên gia Phẫu thuật Tạo hình cũng như các phẫu thuật viên quan tâm đến kỹ thuật ghép da. Tập sách này chắc chắn không tránh khỏi những thiếu sót về nội dung và hình thức, rất mong bạn đọc quan tâm và góp ý để cuốn sách này được hoàn chỉnh.

Hà Nội, tháng 7 năm 2013

GS.TS. TRẦN THIẾT SƠN

**Trưởng Bộ môn Phẫu thuật Tạo hình
Trường Đại học Y Hà Nội**

MỤC LỤC

Chương 1. SƠ LƯỢC LỊCH SỬ KỸ THUẬT GHÉP DA

<i>Nguyễn Bắc Hùng</i>	9
1.1. Giai đoạn trước khi ra đời kỹ thuật ghép da	10
1.2. Các thử nghiệm trên lâm sàng	13
1.3. Sự đột phá đầu tiên - ghép da dạng đảo của reverdin	16
1.4. Giai đoạn phát triển của kỹ thuật ghép da mỏng	19
1.5. Sự quay trở lại của ghép da dày.....	21
1.6. Ghép da xẻ đôi.....	23
1.7. Ghép da tự thân và hiện tượng thải mảnh ghép	24
1.8. Mảnh da ghép bảo quản.....	25

Chương 2. ĐẶC ĐIỂM CẤU TRÚC DA

<i>Trần Thiết Sơn</i>	27
2.1. Thượng bì	28
2.2. Trung bì	30
2.3. Hạ bì.....	32
2.4. Những thành phần phụ thuộc da.....	32

Chương 3. PHÂN LOẠI GHÉP DA..... 35

<i>Trần Thiết Sơn</i>	35
3.1. Phân loại theo nguồn gốc sinh học	36
3.2. Phân loại theo đặc điểm cấu trúc	37
3.3. Phân loại theo đặc điểm hình thái.....	42

Chương 4. SINH LÝ QUÁ TRÌNH NHẬN MẢNH GHÉP DA	45
<i>Trần Thiết Sơn</i>	<i>45</i>
4.1. Quá trình nhận mảnh ghép	46
4.2. Điều kiện nhận mảnh ghép	47
Chương 5. KỸ THUẬT GHÉP DA MỎNG XẺ ĐÔI	51
<i>Trần Thiết Sơn - Nguyễn Đình Minh.....</i>	<i>51</i>
5.1. Khái niệm chung	52
5.2. Chỉ định và chống chỉ định.....	53
5.3. Nơi cho mảnh da ghép xẻ đôi	54
5.4. Dụng cụ phẫu thuật	56
5.5. Chuẩn bị bệnh nhân.....	60
5.6. Kỹ thuật ghép da mỏng xẻ đôi	60
5.7. Chăm sóc sau mổ	69
5.8. Ưu nhược điểm	72
5.9. Diễn biến bất lợi của mảnh da ghép xẻ đôi	81
Chương 6. KỸ THUẬT GHÉP DA DÀY TOÀN BỘ	87
<i>Trần Thiết Sơn - Nguyễn Vũ Hoàng</i>	<i>87</i>
6.1. Khái niệm chung	88
6.2. Chỉ định và chống chỉ định.....	88
6.3. Nơi cho mảnh da ghép.....	89
6.4. Dụng cụ phẫu thuật	94
6.5. Chuẩn bị bệnh nhân.....	94
6.6. Kỹ thuật ghép da dày toàn bộ	95
6.7. Chăm sóc sau mổ	104
6.8. Ưu nhược điểm của kỹ thuật.....	105
6.9. Diễn biến bất lợi của ghép da dày toàn bộ	112

Chương 7. KỸ THUẬT GHÉP TRUNG BÌ MỠ..... 121

Trần Thiết Sơn - Trần Bảo Khánh..... 121

- 7.1. Khái niệm chung 122
- 7.2. Chỉ định & chống chỉ định 122
- 7.3. Nơi cho mảnh ghép trung bì mỡ 123
- 7.4. Dụng cụ phẫu thuật 124
- 7.5. Chuẩn bị bệnh nhân..... 124
- 7.6. Kỹ thuật ghép trung bì mỡ..... 125
- 7.7. Chăm sóc sau mổ 131
- 7.8. Ưu nhược điểm của ghép trung bì mỡ..... 131

Chương 8. KỸ THUẬT GHÉP NIÊM MẠC..... 135

Trần Thiết Sơn 135

- 8.1. Khái niệm chung 136
- 8.2. Chỉ định và chống chỉ định..... 137
- 8.3. Nơi cho niêm mạc 137
- 8.4. Dụng cụ phẫu thuật 139
- 8.5. Chuẩn bị bệnh nhân..... 140
- 8.6. Kỹ thuật ghép niêm mạc..... 140
- 8.7. Chăm sóc sau mổ 144
- 8.8. Ưu nhược điểm của ghép niêm mạc..... 145

Chương 9. KỸ THUẬT GHÉP PHỨC HỢP..... 149

Trần Thiết Sơn - Phạm Thị Việt Dung..... 149

- 9.1. Khái niệm chung 150
- 9.2. Chỉ định và chống chỉ định..... 150
- 9.3. Nơi cho mảnh ghép phức hợp..... 151
- 9.4. Dụng cụ phẫu thuật 151

9.5. Chuẩn bị bệnh nhân.....	152
9.6. Kỹ thuật ghép phức hợp	152
9.7. Theo dõi và chăm sóc hậu phẫu.....	160
9.8. Ưu nhược điểm của ghép phức hợp	160
Chương 10. CÁC CHẤT LIỆU DA GHÉP KHÁC	163
<i>Trần Thiết Sơn – Dương Mạnh Chiến.....</i>	<i>163</i>
10.1. Da nhân tạo.....	164
10.2. Ghép da đồng dị loài.....	168

Chương 1

SƠ LƯỢC LỊCH SỬ KỸ THUẬT GHÉP DA

Nguyễn Bắc Hùng

- Giai đoạn trước khi ra đời kỹ thuật ghép da
- Các thử nghiệm trên lâm sàng
- Sự đột phá đầu tiên - ghép da dạng đảo của Reverdin
- Giai đoạn phát triển của kỹ thuật ghép da mỏng
- Sự quay trở lại của ghép da dày
- Ghép da xẻ đôi
- Ghép tự thân và hiện tượng thải mảnh ghép
- Mảnh da ghép bảo quản

1.1. GIAI ĐOẠN TRƯỚC KHI RA ĐỜI KỸ THUẬT GHÉP DA

Trong phẫu thuật tạo hình, ghép da được phát minh và áp dụng trên lâm sàng muộn hơn rất nhiều so với vật tổ chức. Có nhiều lý do để kỹ thuật này chậm trở thành hiện thực, một mặt do các phẫu thuật viên khó chấp nhận việc tách bỏ hoàn toàn một mảnh da khỏi cơ thể, điều đó có nghĩa là cắt đứt nguồn cung cấp máu cho mảnh da đó, mặt khác cũng do sự hiểu biết hạn chế về điều kiện sống sót và bản chất quá trình nhận mảnh da ghép sau khi bị tách khỏi cơ thể. Có một vài nỗ lực ghép lại các bộ phận bị cắt rời đã được thực hiện, nhưng kết quả thất bại đã khiến các phẫu thuật viên nhụt chí trong việc sử dụng các dạng mảnh ghép da tự do. Nhưng một thời gian dài, các giai thoại về việc ghép lại những phần cơ thể đứt rời được ghi nhận trong y văn. Ở thế kỷ 14, Bác sĩ Guido Lanfranchi ở Milan đã kể lại trong *Cirurgia Parvathe* câu chuyện về một người đàn ông bị đứt rời mũi và cách ông đã cấy lại thành công phần đứt rời này. Người ta nhận định rằng có thể phần đứt rời này chỉ là một mẫu da của mũi và sự sống của mảnh ghép này thực chất là sự sống còn của một mảnh ghép phức hợp tự do bất kỳ khác. Một ghi nhận tương tự đã được Leonardo Fioravanti mô tả với trường hợp một người lính Tây Ban Nha được cấy ghép lại đỉnh mũi bị đứt rời vào năm 1570.

Mãi đến thế kỷ 17, các phẫu thuật viên mới bắt đầu nghiên cứu một cách hệ thống quá trình lấy và ghép lại một mẫu da trên súc vật. Năm 1663, Walter Charleton (1620-1707) đã thực hiện việc cắt mảnh da của một con chó và khâu trở lại vị trí cũ. Tuy nhiên, sau đó mẫu da này đã không thể sống được và tác giả cũng không thể làm lại thí nghiệm trên con chó này vì sau đó nó đã chạy mất. Điều này cũng được ghi nhận trong báo cáo hàng tuần của Hội Hoàng gia vào ngày 25 tháng 5 năm 1664. Nhiều ghi chép sau đó cũng mô tả một cách lẻ tẻ các thử nghiệm với những kết quả mơ hồ không thể chứng minh cho việc kỹ thuật ghép da tự do trên thực nghiệm đã được thực hiện thành công.